

ગુજરાત માધ્યમિક અને ઉચ્ચતર માધ્યમિક શિક્ષણ બોર્ડ, ગાંધીનગર
ઘોરણ 12 માટેની નિદાન કસોટી

વિષય: નામાનાં મૂળતત્વો (154)

કુલ ગુણ:- 80

માધ્યમ: ગુજરાતી

સમય: 3 કલાક

સૂચનાઓ: (1) પ્રશ્નપત્રમાં કુલ છ (A, B, C, D, E, F) વિભાગો છે.

(2) દરેક પ્રશ્નની સામે ગુણ આપેલા છે. ફૂટપટ્ટી તેમજ પેન્સિલનો ઉપયોગ જરૂરી છે.

(3) આપેલ સૂચના મુજબ પ્રશ્નોના જવાબ લખવા. ગણના માટે સાદા કેલ્ક્યુલેટરનો ઉપયોગ કરી શકાશે.

વિભાગ: A

(1) નીચે આપેલા હેતુલક્ષી પ્રકારના પ્રશ્નો છે. આપેલા વિકલ્પો પૈકી સાચો વિકલ્પ શોધી તેનો જવાબ લખો.

(દરેક પ્રશ્નનો 1 ગુણ)

(12)

- i. નીચેનામાંથી કઈ મિલકત અદ્રશ્ય મિલકત છે?
(a) જમીન (b) પેટન્ટ (c) મકાન (d) ફર્નિચર
- ii. ધંધાનો માલિક ધંધામાં રોકડ, માલ કે મિલકત લાવે તો શું કહેવાય?
(a) ઉપાડ (b) દેવાદાર (c) મૂડી (d) લેણદાર
- iii. દેવાદાર-લેણદારનો સંબંધ કયો વ્યવહાર દર્શાવે છે?
(a) ₹ 8,000 નો માલ ખરીદ્યો. (b) ₹ 8,000 નો માલ “બ” પાસેથી ખરીદ્યો.
(c) ₹ 8,000 નો માલ ચેકથી ખરીદ્યો. (d) ₹ 8,000 નો માલ આગથી બળી ગયો.
- iv. હિસાબી ચોપડે કયા વ્યવહારો નોંધવામાં આવતા નથી?
(a) વિશિષ્ટ (b) રોકડ (c) આર્થિક (d) બિનઆર્થિક
- v. ઉધાર વ્યવહારમાં હંમેશાં એક ખાતું નું હોય છે.
(a) માલ (b) વ્યક્તિ (c) મિલકત (d) સેવા
- vi. મિલકત ખરીદતાં થયેલ ખર્ચ ખાતે ઉધાર થાય છે.
(a) ખર્ચ (b) મિલકત (c) રોકડ (d) પરચૂરણ
- vii. ઉધાર વેચેલ માલ પરત આવે ત્યારે માલની સાથે ગ્રાહક શું મોકલાવે છે?
(a) ઉધારચિઠ્ઠી (b) જમાચિઠ્ઠી (c) લેણીહૂંડી (d) દેવીહૂંડી
- viii. બેન્ક આપણા ખાતે વ્યાજ જમા કરે ત્યારે.....
(a) બેન્કસિલક ઘટે (b) બેન્કસિલક વધે (c) રોકડસિલક ઘટે (d) રોકડસિલક વધે
- ix. સામાન્ય રીતે મિલકતની બાકી કેવી હોય છે?
(a) જમા બાકી (b) ઉધાર બાકી
(c) ઉધાર અથવા જમા બાકી હોઈ શકે (d) ખાતું સરભર થાય
- x. રોકડમેળ મુજબ બેન્કસિલક એટલે બાકી.
(a) ઉધાર (b) જમા (c) ઉધાર અથવા જમા (d) ઉધાર અને જમા

- xi. નામાના સિક્કાંતોનું પાલન ન થવાથી ઉદ્ભવેલ ભૂલને કહેવાય.
 (a) ભરપાઈચૂક (b) વીસરચૂક (c) સિક્કાંતની ભૂલ (d) ઉપલક ખાતે ન લઈ જવાની ભૂલ
- xii. નીચેનામાંથી કયો ખર્ચ રોકડમાં ચૂકવાતો નથી?
 (a) ભાડું (b) કમિશન (c) પગાર (d) ઘસારો

વિભાગ: B

(2) નીચેના પ્રશ્નોના એક વાક્યમાં જવાબ આપો. (દરેક પ્રશ્નનો 1 ગુણ) (12)

- હિસાબી પદ્ધતિની વ્યાખ્યા જણાવો.
- મળેલ વટાવ એ ઊપજ કે ખર્ચ છે ? જણાવો.
- રોકડ વ્યવહાર એટલે શું?
- વસ્તુઓ અને સેવાઓ કરના અમલનું વર્ષ જણાવો.
- ક્યા વટાવની નોંધ ચોપડે કરવામાં આવે છે?
- પેટાનોંધોના કેટલા અને ક્યા પ્રકાર છે?
- NEFT અને RTGS નું પૂરું નામ જણાવો.
- કાયા સરવૈયાને અસર ન કરતી ભૂલો જણાવો.
- અનામત ક્યા ખાતામાંથી ઊભું કરવામાં આવે છે.
- વ્યવસ્થિત ખરીદી એટલે શું?
- ઊપજ-ખર્ચ ખાતાની ઉધાર બાકીને શું કહેવાય?
- બિનવેપારી સંસ્થા એટલે શું?

વિભાગ: C

❖ નીચેના પ્રશ્નોના માગ્યા મુજબ જવાબ આપો. (નવમાંથી કોઈ પણ છ) (દરેક પ્રશ્નના 3 ગુણ) (18)

(3) નીચેના પારિભાષિક શબ્દો સમજાવો.

- (1) મૂડી (2) દ્રશ્ય મિલકતો (3) માલ

(4) નીચેના વ્યવહારોની બેવડી અસર સમજાવો.

- ₹ 1,000 નું ફર્નિચર ખરીદ્યું.
- ₹ 6,000 નો માલ હિતેન્દ્રને વેચ્યો.
- ₹ 5,000 મનહરને ચૂકવ્યા.

(5) નીચેના વ્યવહારોની રાજના ચોપડે આમનોંધ લખો.

- આરાધના ટ્રેડર્સમાંથી ₹ 50,000 નું યંત્ર ખરીદ્યું તેના ગોઠવણી ખર્ચના ₹ 5,000 રોકડા ચૂકવ્યા.
- ₹ 5,000 નો માલ આગથી બળી ગયો. વીમા કંપનીએ 60% રકમનો દાવો મંજૂર કર્યો.
- ₹ 6,000 નો માલ ધર્માદા તરીકે આપ્યો.

(6) નીચેના વ્યવહારોની આમનોંધ લખો અને તેની સમીકરણ આધારિત હિસાબી અસરો સમજાવો.

- ₹ 50,000 રોકડા લાવી ધંધો શરૂ કર્યો.
- ₹ 8,000 નો માલ “બ” પાસેથી ખરીદ્યો.
- ₹ 6,000 મજૂરીના ચૂકવ્યાં.

(7) નીચેના વ્યવહારોની યશના ચોપડે ખાસ આમનોંધ લખો.

2020 જુલાઈ

1. ₹ 3,000 નું ચોપડે કિંમતનું યંત્ર ધવલને વેચ્યું.
2. ₹ 4,000 ની હૂંડી વેદ પર લખી જે સ્વીકારી તેમણે પરત કરી.
3. ₹ 5,000 નરેશ પાસે લેણાં હતા જે મળી શકે તેમ નથી.

(8) નીચે આપેલી ખાતાની બાકીઓ પરથી પારસનું તા. 31-03-2020 ના રોજનું કાયું સરવૈયું બનાવો.

વિગત	રકમ (₹)	વિગત	રકમ (₹)
પ્રોવિડન્ટ ફંડ	20,000	તોલાઈ	3,000
ટ્રેડમાર્ક	12,000	સામાન્ય અનામત	15,000
જાહેરાત ખર્ચ	12,000	ડૂબેલું લેણું	5,000
પાઘડી	5,000	માલ પરત જમા	3,000
બેંક ઓવરડ્રાફ્ટ	5,000	વીમાપ્રીમિયમ	5,000
ગ્રાહકો	10,000	ઉમેદવારનું પ્રીમિયમ	15,000

(9) નીચેની ભૂલો સુધારવા વિનોદના ચોપડે જરૂરી નોંધ લખો:

1. ₹ 1,000 કાજલને ચૂકવ્યા જે રાજલ ખાતે નોંધેલ છે.
2. ₹ 6,000 નો યંત્ર ગોઠવણી ખર્ચ મજૂરી ખાતે નોંધાયો છે.
3. ₹ 5,000 બેંકમાંથી ઉપાડ્યા જે નોંધેલ નથી.

(10) અમીએ તા. 1-7-2020 ના રોજ રમીને ₹ 25,000 નો માલ વેચ્યો. તા. 3-7-2020 ના રોજ અમીએ રમી પર ₹ 25,000 ની 1 માસની મુદતની હૂંડી લખી જે રમીએ સ્વીકારી પરત કરી. પાકતી તારીખે રમીએ હૂંડીની રકમ ચૂકવી આપી. અમીના ચોપડે આમનોંધ લખો.

(11) નીચેના હવાલાઓની દિપ્તીના ચોપડે હવાલાનોંધ લખો.

1. ₹ 10,000 આખરમાલનો સ્ટોક છે.
2. ₹ 2,000 નો ઉધારમાલ ખરીદેલ જેની નોંધ કરવાની બાકી છે.
3. ₹ 3,000 પગારના ચૂકવવાના બાકી છે.

વિભાગ: D

❖ નીચેના પ્રશ્નોના માગ્યા મુજબ જવાબ આપો. (ત્રણમાંથી કોઈ પણ બે) (દરેક પ્રશ્નના 4 ગુણ)

(08)

(12) નીચે આપેલા વ્યવહારો પરથી કૃપાના ચોપડામાં ખરીદનોંધ તૈયાર કરો.

2021 મે,

1. ₹ 10,000 નો માલ દુર્ગાશંકર પાસેથી એક માસની શાખ પર ખરીદ્યો.
3. ₹ 15,000 નો માલ વિનોદભાઈ પાસેથી 10% વેપારી વટાવે ખરીદ્યો. ભરતિયા નંબર 15.
6. ₹ 8,000 નો માલ મનીષ પાસેથી રોકડેથી ખરીદ્યો.
15. અશ્વિનને ₹ 10,000 નો માલ 20% વેપારી વટાવે મોકલી આપવા ઓર્ડર આપ્યો.
18. ₹ 6,000 નું ફર્નિચર શ્રીજી ફર્નિચર માર્ટમાંથી એક માસની શાખ પર ખરીદ્યું.

20. અશ્વિને ઓર્ડર મુજબનો માલ મોકલી આપ્યો અને રેલ્વેનૂરના ₹ 1,200 ઉમેરીને બિલનંબર 314 મોકલી આપ્યું.

23. ₹ 4,000 નો માલ 5% રોકડવટાવે ખરીદ્યો.

25. બાબુલાલ પાસેથી ₹ 16,000 નો માલ 10% વેપારીવટાવે ખરીદ્યો અને અડધાં નાણાં તરત જ ચેકથી ચૂકવી આપ્યા.

(13) નીચે આપેલ આમનોંધ પરથી શ્રી બીજલની ખાતાવહીમાં જરૂરી ખાતા ખોલી ખતવણી કરો.

શ્રી બીજલના ચોપડામાં આમનોંધ

તારીખ	વિગત	ખા.પા.	ઉધાર (₹)	જમા (₹)
2021 માર્ચ 1	રોકડ ખાતે તે મૂડી ખાતે બા.જે. રોકડ લાવી ધંધો શરૂ કર્યો.	ઉ	60,000	60,000
3	વીમા પ્રીમિયમ ખાતે તે રોકડ ખાતે બા.જે. વીમા પ્રીમિયમના ચૂકવ્યા.	ઉ	10,000	10,000
4	ખરીદ ખાતે તે રોકડ ખાતે બા.જે. માલ ખરીદ્યો	ઉ	15,000	15,000

(14) તા. 31-12-2020 ના રોજ શ્રી સુધીરનો રોકડમેળ ₹ 5,000 ની બેન્કસિલક દર્શાવે છે. નીચેની માહિતી પરથી તેમનો બેન્ક સિલકમેળ તૈયાર કરો:

- તા. 29-12-2020 ના રોજ ₹ 8,000 ના ચેક બેન્કમાં ભરેલ પરંતુ તા. 31-12-2020 સુધી આ ચેક બેન્કે પાસબુકમાં જમા કરેલ નથી.
- ₹ 2,000 નો ચેક તા. 27-12-2020 ના રોજ લખીને લેણદારને આપેલ પરંતુ તા. 31-12-2020 સુધી આ ચેક બેન્કમાં રજૂ થયેલ નથી.
- બેન્કે પાસબુકમાં વ્યાજના 80 જમા કરેલ છે, જે રોકડમેળમાં ઉધારેલ નથી.
- એક ગ્રાહકે ₹ 10,000 બારોબાર બેન્ક ખાતામાં ભરેલ છે, જેની માહિતી તા. 31-12-2020 સુધી મળી ન હતી.

વિભાગ: E

❖ નીચેના પ્રશ્નોના માગ્યા મુજબ જવાબ આપો. (પાંચમાંથી કોઈ પણ ત્રણ) (દરેક પ્રશ્નના 6 ગુણ) (18)

(15) શ્રી અમરનાથ ટ્રેડર્સના ધંધાના વ્યવહારો પરથી આમનોંધ લખો.

2021 મે

- ₹ 50,000 રોકડા, ₹ 20,000 ના દેવાદારો, ₹ 10,000 નો માલ સ્ટોક તથા ₹ 5,000 ના લેણદારો લાવી ધંધો શરૂ કર્યો.
- વિજયા બેન્કમાં ₹ 20,000 રોકડ ભરી ખાતું ખોલાવ્યું.
- ₹ 10,000 નો માલ 10% વેપારી વટાવે ખરીદ્યો.
- પગાર ચૂકવ્યો ₹ 5,000.
- ધર વપરાશ માટે ₹ 300 નો માલ તથા ₹ 200 રોકડા લઈ ગયા.
- ₹ 3,000 નો માલ અવિનાશને 5% રોકડ વટાવે વેચ્યો.

(16) નીચેના વ્યવહારો પરથી પ્રતિભા ફર્નિચર માર્ટના ચોપડે વેચાણનોંધ અને વેચાણપરત નોંધ તૈયાર કરો.

2021 એપ્રિલ

1. ₹ 20,000 નો માલ 10% રોકડ વટાવે રાજેશ ફર્નિચર માર્ટને વેચ્યો. તેણે અડધા નાણાં તરત જ ચૂકવી આપ્યા.
5. ₹ 16,000 નો માલ 10% વેપારીવટાવે અને 5% રોકડવટાવે પુષ્પાને વેચ્યો. બિલ નં 130.
15. રાજેશ ફર્નિચર માર્ટે ₹ 10,000 નો માલ પરત કર્યો. જમાચિકી નં 16 મોકલી આપી.
18. ₹ 10,000 નો માલ 10% વેપારીવટાવે અને 5% રોકડવટાવે વેચી દીધો.
20. ₹ 60,000 નો માલ હરીશને 5% વેપારીવટાવે વેચ્યો. બિલ નં 136.
25. ₹ 40,000 નો માલ એક માસની શાખ પર નીતાને વેચ્યો. વેપારી વટાવ 10%. બિલ નં 137.

(17) નીચેના વ્યવહારોની નોંધ પ્રાપ્તિના રોકડમેળમાં કરો.

2021 માર્ચ

1. શરૂઆતની રોકડસિલક ₹ 10,000.
2. રોકડ વેચાણ ₹ 3,000.
3. ધંધામાં વધુ નાણાંની જરૂર હોવાથી પ્રાપ્તિ ₹ 5,000 રોકડ ધંધામાં લાવી.
5. રોકડ ખરીદી ₹ 6,000.
7. પગારના ₹ 1,000 અને દલાલીના ₹ 1,500 રોકડા ચૂકવ્યા.
9. ટ્રોણ પાસેથી ₹ 5,000 નો માલ રોકડેથી ખરીદ્યો.
11. માનસીને ₹ 6,000 નો માલ રોકડેથી વેચ્યો.
19. નૈરુતિને ₹ 3,000 ગયા મહિનામાં ખરીદેલ માલ પેટે ચૂકવી આપ્યા.
23. કિંજલે ₹ 1,500 ગયા મહિને તેને વેચેલ માલ પેટે ચૂકવી આપ્યા.
25. ₹ 600 ની જૂની સાઈકલ ધંધા માટે ખરીદી.
28. ₹ 1,000 કમિશન પેટે મળ્યા.
30. ₹ 3,500 નું ચંત્ર ધંધા માટે ખરીદ્યું.

(18) શાર્વા લિમિટેડે તા. 01-04-2020 ના રોજ ₹ 48,000 માં એક ચંત્ર ખરીદ્યું. આ ચંત્રને ગોઠવવાનો ખર્ચ ₹ 2,000 થયો. આ ચંત્રનું અંદાજીત આયુષ્ય 10 વર્ષ અને ચંત્રની ભંગારકિંમત ₹ 10,000 અંદાજવામાં આવેલ છે. સરખા હપતાની પદ્ધતિ મુજબ વાર્ષિક ઘસારાની રકમ શોધો. પ્રથમ બે વર્ષનું ચંત્ર ખાતું તૈયાર કરો અને બે વર્ષની આમનોંધ લખો.

(19) નીચે આપેલી માહિતી પરથી સદાનંદ ક્લબનું તા. 31-03-2021 ના રોજ પૂરા થતા વર્ષનું આવક-જાવક ખાતું તૈયાર કરો.

વિગત	રકમ (₹)	વિગત	રકમ (₹)
ક્લબ પેવેલિયન દાન	35,000	સભાસદ ફી:	
પ્રવેશ ફી	1,500	2020-21	10,000
ભાષણોની આવક	1,500	2021-22	<u>2,500</u>
રમતના સાધનોની ખરીદી	7,500	આજીવન સભાસદ ફી	2,000
પગાર	5,000	ભોજન સમારંભ ખર્ચ	2,000
જૂના ફર્નિચરનું વેચાણ	500	ફર્નિચરની ખરીદી	2,500
પસ્તીનું વેચાણ	250	રોકડસિલક (1-4-20)	1,500
ક્લબ બાંધકામ ખર્ચ	30,000	બેંક સિલક (1-4-20)	1,000
વીજળી ખર્ચ	500	હોલનું ભાડું ચૂકવ્યું	1,000

સખાવત	4,000	વર્તમાનપત્ર લવાજમ	1,000
ભોજન સમારંભ ફાળો	2,500	રોકડ સિલક (31-3-21)	500
રાષ્ટ્રીય બચતપત્રોની ખરીદી	10,000		

વિભાગ: F

❖ નીચેના પ્રશ્નનો માગ્યા મુજબ જવાબ આપો. (પ્રશ્નના 12 ગુણ)

(12)

(20) પ્રાંશવનું તા. 31-03-2021 ના રોજનું કાચું સરવૈયું અને વધારાની માહિતી પરથી વાર્ષિક હિસાબો તૈયાર કરો.

પ્રાંશવનું તા. 31-03-2021 ના રોજનું કાચું સરવૈયું

ઉધાર બાકીઓ	રકમ (₹)	જમા બાકીઓ	રકમ (₹)
ઉપાડ	12,000	મૂડી	4,00,000
ખરીદી	6,00,000	વેચાણ	9,98,000
સ્ટોક (તા. 1-4-2020)	60,000	ખરીદપરત	20,000
આવકમાલ ગાડાભાડું	10,000	મળેલ ડિબેન્ચર વ્યાજ	10,000
વેચાણપરત	40,000	મળેલ વટાવ	4,000
પગાર	1,20,000	મળેલ કમિશન	2,000
મજૂરી	40,000	10 ટકાની બેન્ક લોન	2,00,000
ઓફિસ ખર્ચ	80,000	દેવીહૂંડી	15,000
દેવાદારો	90,000	લેણદારો	70,000
લેણીહૂંડી	30,000	ચૂકવવાનું બાકી ભાડું	1,000
જાહેરાત ખર્ચ	50,000		
સ્ટેશનરી છપામણી	6,000		
યંત્રો	90,000		
મકાન	3,00,000		
ફર્નિચર	60,000		
ભાડું	12,000		
10 ટકાના ડિબેન્ચરમાં રોકાણ	1,00,000		
બેન્ક લોનનું વ્યાજ	20,000		
	17,20,000		17,20,000

હવાલાઓ: (1) આખરમાલનો સ્ટોક ₹ 1,10,000 છે. જેની બજારકિંમત ₹ 1,20,000 છે.

(2) અંગત વપરાશ માટે ₹ 5,000 નો માલ ધંધામાંથી લઈ ગયેલ જેની નોંધ બાકી છે.

(3) ₹ 40,000 ની ઉધાર ખરીદી નોંધવાની બાકી છે.

(4) મજૂરીના ₹ 10,000 ચૂકવવાના બાકી છે.

(5) યંત્રો પર 10%, મકાન પર 5% ઘસારો ગણો.
